

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΩΝ

Α' ΔΙΕΘΝΕΣ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΡΟΥΜΕΛΗΣ

«ΓΙΑ ΤΟΝ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»



ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΩΝ

Α' ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

ΛΑΜΙΑ 14-17 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001

“ΚΑΣΤΡΟ” ΛΑΜΙΑΣ

«ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΩΝ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ Α! ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Ι. ΜΟΣΧΟΛΙΟΣ

ΠΑΝΑΓΙΑ Η ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑ

“Η ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Ιωάννης Δ. Υφαντόπουλος

Φιλολόγος Λυκειάρχης, Ιστορικός-Αρχαιολόγος

ΚΟΙΝΗ ΠΕΠΟΙΘΗΣΗ ΚΑΘΕ ΡΟΥΜΕΛΙΩΤΗ, ΟΠΟΥ ΚΙ ΑΝ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ, στην Ελλάδα ή το Εξωτερικό, είναι ότι η Παναγία η ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑ είναι πραγματικά η **«Αρχόντισσα - Κυρά της Ρούμελης»**, αφού -στις μέρες μας- θεωρείται ως ένα από τα σπουδαιότερα προσκυνήματα -αν όχι το πιο μεγάλο του χερσαίου ελλαδικού χώρου.

Πολλές φορές, τόσο στον περιοδικό τύπο, όσο και σε πολλές έγκριτες εφημερίδες με πανελλαδική κυκλοφορία, έχει γραφεί για το μοναστήρι του Προυσού ότι **«είναι για τη στεριά ό,τι είναι η Τήνος για τη θάλασσα»**. Έτσι -μ' αυτά τα λόγια- προβάλλεται ότι τα δύο αυτά μεγάλα προσκυνήματα της χώρας μας είναι ανεκτίμητοι θησαυροί της Ορθόδοξης Θρησκείας μας, μοναδικά μνημεία της πλούσιας πολιτιστικής μας Παράδοσης και βασικοί παράγοντες οικονομικής και κοινωνικής προσφοράς, προόδου και ανάπτυξης τόσο των συγκεκριμένων περιοχών, όπου βρίσκονται, όσο και της χώρας μας ευρύτερα.

Εκτιμώντας ότι στις εργασίες του Α' Διεθνούς Ρουμελιώτικου Συνεδρίου θα συμπεριλαμβανόταν και άλλη εισήγηση έγκριτου Ρουμελιώτη θεολόγου, κληρικού ή ιεράρχη για την Παναγία την Προυσιώτισσα και το μοναστήρι της με περιεχόμενο καθαρά θεολογικό, έκρινα σκόπιμο να περιοριστώ - μέσα στα πλαίσια του λίγου χρόνου που έχω στη διάθεσή μου - στην ανάπτυξη του πότε, πώς, από ποιους και γιατί έφτασε το μοναστήρι του Προυσού να γίνει αυτό που είναι σήμερα

και προαναφέραμε, δηλαδή το μεγαλύτερο ίσως προσκύνημα του χερσαίου ελλαδικού χώρου.

Και πρώτα-πρώτα, ξεκινώντας από το απολυτίκιο της θαυματουργού εικόνας της Παναγίας της Προυσιώτισσας, πρέπει να σημειώσουμε ότι σ' αυτό καταγράφεται παραστατικά και ο ρόλος του μοναστηριού, αλλά και το πλήθος των θαυμάτων -«τεράτων» κατά τον υμνογράφο- τα οποία επιτελεί η Αρχόντισσα - κυρά της Ρούμελης, για να αποκομίσει -χάρη σ' αυτά τα θαύματα- τη γενική αναγνώριση και αποδοχή, ότι είναι στ' αλήθεια *«πηγή θαυμάτων ἀενάων»* για όλους εκείνους που με πίστη και πόθο προσφεύγουν στη Χάρη της, *«περιπαθῶς ἐξαιτοῦντες τὰ πρόσφορα»*:

«Τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης σὺ προΐστασαι πρόμαχος, καὶ τερατουργός ἐξαισίων τῇ ἐκ Προύσης Εἰκόνι σου, πανάχραντε Παρθένε Μαριάμ, καὶ γὰρ φωτίζεις ἐν τάχει τοὺς τυφλοὺς, δεινούς τε ἀπελαύνεις δαίμονας, καὶ παραλύτους δὲ συσφίγγεις, ἀγαθὴ· κρημνῶν τε σώζεις καὶ πάσης βλάβης τοὺς σοὶ προστρέχοντας· δόξα τῷ σῷ ἀσπόρῳ τοκετῷ, δόξα τῷ σέ θαυμαστώσαντι, δόξα τῷ ἐνεργοῦντι διὰ σοῦ τοιαῦτα τέρατα».

Σ' αυτά λοιπόν τα πολλά και ποικίλα θαύματα της ιερής Εικόνας της Παναγίας της Προυσιώτισσας οφείλεται -κατά κύριο λόγο- ο χαρακτηρισμός της ως *«Αρχόντισσας - Κυράς της Ρούμελης»*, επειδή στέκεται πάντοτε ως πρόμαχος της *«Ἑλλάδος ἀπάσης»*.

Αφού επισημάνουμε ότι σε όλη την ασματική ακολουθία και στον Παρακλητικό κανόνα ο υμνωδός με τη λέξη *«Ἑλλάδα»* εννοεί άλλοτε την ευδαίμονα περιοχή της αρχαίας Φθίας και άλλοτε όλη την έκταση του ελλαδικού χώρου, θεωρήσαμε απαραίτητο να αναφερθούμε και σε μερικούς πολιτικούς στίχους που φιλοπονήθηκαν από κάποιο μοναχό **Ιγνάτιο** από το Νεοχώρι της Κοστριάδος (Υπάτης) και αναθεωρήθηκαν

από ένα άλλο μοναχό, τον **Μεθόδιο** Καυσοκαλυβίτη, στις αρχές - προφανώς- του ΙΘ' αιώνα, καθώς συμπεραίνουμε από όσα αναφέρονται σ' αυτούς.

Από το εκτενές αυτό ποίημα¹ επιλέξαμε μόνο εκείνους τους στίχους οι οποίοι δικαιολογούν και προβάλλουν το χαρακτηρισμό της Παναγίας της Προυσιώτισσας ως «Αρχόντισσας - Κυράς» της Ρούμελης, αλλά, παράλληλα, καταγράφουν και τις μεταπτώσεις που γνώρισε το μοναστήρι του Προυσού, άλλοτε ευτυχώντας και άλλοτε οδηγούμενο στην παρακμή και την αφάνεια για να σωθεί τελικά με τη θαυματουργή επέμβαση της Παναγίας.

*«Ψυχωφελῇ Διήγησιν ἀκούσατε καὶ θείαν
καὶ πιστοὶ ὑμνήσατε πάντες τὴν Παναγίαν.
Εἰς τῆς Ἑλλάδος τὰ βουνὰ κατὰ τὴν Αἰτωλίαν,
εἶναι Μονὴ πανίερος, θαυμάσιός τε λίαν
εἰς πόλιν ἢ εἰς **Ρούμελην, ὅπου περιπατήσης
παντοῦ ἀκούεις ὄνομα τὸ τῆς ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΗΣ.**
Βλαχία τε καὶ Τόπριζα, Θράκη, Μακεδονία,
Ἑλλάς τε καὶ ἡ Ἥπειρος σὺν τῇ Ἀκαρνανίᾳ,
Φωκίς, Δωρίς καὶ ἡ Λοκρίς, ὁμοῦ καὶ Αἰτωλία.
Ὅλοι αὐταὶ κηρύττουσιν αὐτῆς τὰ μεγαλεῖα....
Ἐν τίνι τόπῳ ἡ Μονή; τίνι τοποθεσίᾳ;
Μέσα εἰς ἓνα Σπήλαιον εἶναι ἡ Ἐκκλησία...»*

1 *ΙΕΡΑ ΔΙΗΓΗΣΙΣ*, ανατυπωθείσα υπό Αρχιμ. Χρυσοστόμου ΔΡΟΣΟΥ, Καθηγουμένου της Ιεράς Μονῆς της Παναγίας της ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ, Αθήνα 1982, σελ. 106-108.



Ακολουθεί εκτενής αναφορά στις θαυματουργές ιδιότητες της ιερής Εικόνας, περιγραφή του Καθολικού της Μονής και του εικονικού διακόσμου του, καθώς και του χώρου αντίπερα της Μονής, όπου βρίσκεται το Κοιμητήριο των πατέρων, οπότε ο στιχουργός καταλήγει:

*«Ὅσοι πιστοὶ καὶ εὐλαβεῖς λάτραι τῆς Θεοτόκου,
Μὴ σᾶς φανῇ κόπος βαρὺς τὸ δύσβατον τοῦ τόπου,
Ἀλλὰ συνδράμετε ἐκεῖ πάντες μετ' εὐλαβείας,
νὰ λάβετε πολλὰ καλὰ παρὰ τῆς Παναγίας.
Καὶ γὰρ τὰ ἔργα τὰ καλὰ ἐν κόπῳ ἀποκοῦνται*

καθὼς τὸ λέγει ἡ Γραφή, καὶ πόνῳ κατορθοῦνται....

ἐὰν ποθῇτε καὶ ἐσεῖς νὰ λάβητε ὑγείαν,

καὶ τῶν πταισμάτων ἄφεσιν ἀπὸ τὴν Παναγίαν.

Συνδράμετε μετὰ σπουδῆς, οὐχὶ ἐν ὀκνηρίᾳ.

Προσφέρετε καὶ δωρεάν, ἔλαιον καὶ κηρία

Διότι αὕτη ἡ Μονὴ ἔχει στενοχωρίας

ἀπὸ βαρέα ἔξοδα καὶ ἀπὸ δυστυχίας

καὶ κινδυνεύει βέβαια ἀπὸ τὰς ἀδικίας

ἐρήμωσιν ἐπαπειλεῖ διὰ τὰς ἀκαρπίας....»

Ἐχοντας ὡς πηγές τους χειρόγραφους κώδικες της Ιεράς Μονῆς της Παναγίας της Προυσιώτισσας και ιδιαίτερα τους με αριθμό 3, 31 και 42, τα έντυπα με ποικίλο περιεχόμενο τα οποία φυλάσσονται στο μοναστήρι αυτό και εμπεριέχουν πολλές, σπουδαίας ιστορικής αξίας καταγραφές ή ενθυμήσεις, αλλά και την εκτενή και αξιόλογη (μέχρι σήμερα) Βιβλιογραφία² που αναφέρεται στο μοναστήρι του Προυσού ή συσχετίζεται με την ιστορία της ευρύτερης περιοχής της επαρχίας του Καρπενησιού και της Δυτικής Στερεάς Ελλάδος, θα προσπαθήσουμε να εμβαθύνουμε στο θέμα μας για την Παναγία την Προυσιώτισσα **(Πρυσιώτισσα** κατά τους Βυζαντινούς χρόνους και τους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας). Θα αναφερθούμε λοιπόν σε ιστορικούς σταθμούς για τη μονή, σε πρόσωπα³ που συνέβαλαν καθοριστικά στη διάσωση και την ανάδειξή της, αλλά και σε συγκυρίες ή καταστάσεις που επηρέασαν

2 Ενδεικτικά αναφέρουμε τα ακόλουθα βιβλία: 1) Λάμπρου ΚΑΡΑΣΜΑΝΗ, *Ιστορικάί Ευρυτανικάί σελίδες*, Λαμία Ιούλιος 1931, σ. 7-48, 2) Γρηγορίου ΝΤΑΒΑΡΙΝΟΥ και Ανδρέου ΤΣΙΑΠΕΡΑ, *Ιστορία Ιεράς Μονῆς Προυσιώτισσης*, Αθήνα 1957, σ. 312, 3) Πάνου Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Η επισκοπή Λιτζάς και Αγράφων επί Τουρκοκρατίας*, Αθήνα 1960, σ. 62-63, σ. 89-91, σ. 197-198, 4) Πάνου Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Το μοναστήρι Προυσού*, Αθήνα 1965, 5) Αρχιμ. Λοσιθέου ΠΡΟΥΣΙΩΤΟΥ, *Κύριλλος ο Καστανοφύλλης*, Αθήνα 1965, 6) Κων/νου Δ. ΒΑΣΤΑΚΗ, Πρωτοπρεσβυτέρου, *ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΝ ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΝ*, Αθήνα 1978, σ. 262 και 7) Ειρήνης ΠΗΠΕΡΙΓΚΟΥ-ΚΥΡΙΑΖΗ, *Παναγία ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑ* (Ιερά Μονή Προυσού Ευρυτανίας), Αθήνα 2001, σελ.456.

θετικά την εξέλιξη και προβολή του ασήμαντου και μικρού -στην αρχή- μοναστηριού του Προυσού, με αποτέλεσμα να το καταστήσουν αυτό που είναι σήμερα, όπως προαναφέραμε.



Το μοναστήρι του ΠΡΟΥΣΟΥ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ, όπου φυλάσσεται η θαυματουργή εικόνα της ΠΑΝΑΓΙΑΣ της ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ της "ΚΥΡΑΣ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ"

Χωρίς λοιπόν επιφυλάξεις υποστηρίζουμε ότι, εκτός από το θρησκευτικό παράγοντα (θαύματα, παραδόσεις και λατρευτικές εκδηλώσεις προς τιμήν της Παναγίας) που είναι ο πιο βασικός παράγοντας για την ανάδειξη του μοναστηριού αυτού σε κορυφαίο προσκύνημα, το φυσικό περιβάλλον με την ιδιαίτερη επιβλητικότητα και υποβλητικότητα του, οι κατά καιρούς κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, καθώς και οι μετακινήσεις και μεταναστεύσεις πληθυσμών, όλα αυτά διαδραμάτισαν με τη σειρά τους, όπως πιστεύουμε, σημαντικό ρόλο για να φθάσει το μοναστήρι του Προυσού εδώ που είναι σήμερα.

3 Πάνου Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, *Το μοναστήρι Προυσού*, Αθήνα 1965 σελ. 8-10, Αργιμ. Δοσιθέου ΠΡΟΥΣΙΩΤΟΥ, *Κύριλλος ο Καστανοφύλλης*, Αθήνα 1965, Ιωάννου Δ. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, *Αι εκκλησίαι της Καστανέας Ευρυτανίας και ο Καστανοφύλλης Κύριλλος*, Αθήνα 1966, σελ. 39-54, Πρωτοπρεσβυτέρου Κων/νου Δ. ΒΑΣΤΑΚΗ, *ΕΥΡΥΤΑΝΙΚΟΝ ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΝ*, Αθήνα 1978, σελ. 169-186, σελ. 250-253 & σελ. 254-257.

Έχει, βέβαια, πολλές φορές επισημανθεί και τονιστεί -δικαιολογημένα κατά την άποψή μας- ότι την Ιστορία τη γράφουν πρόσωπα που έχουν το ψυχικό σθένος να αλλάξουν τα κακώς έχοντα και μπορούν να σταθούν «μοίρα στη μοίρα τους». Το ίδιο συμβαίνει και με το μοναστήρι του Προυσού, όπως θα καταδείξουμε στη συνέχεια της εισήγησής μας.

Αν η ίδρυση της Μονής -είτε στις αρχές του 9ου αιώνα κατά το συγγραφέα της Ιεράς Διηγήσεως (στα χρόνια δηλαδή του εικονομάχου αυτοκράτορα Θεόφιλου, 829 μ.Χ.), είτε αργότερα, τον 10ο, 11ο ή και το 12ο ακόμη αιώνα, κατά την άποψη των αρχαιολόγων- αποτελεί την απαρχή της Ιστορίας της, δυστυχώς για περισσότερους από τρεις ή και τέσσερις αιώνες δε γνωρίζουμε σχεδόν τίποτα για τη δράση και το ρόλο του μοναστηριού του Προυσού.

Άγνωστοι μάς είναι επίσης και οι κατά καιρούς μονάσαντες στο μοναστήρι αυτό μέχρι του έτους 1518, οπότε *«διὰ συνδόσεως καὶ συνεργίας **Μαρτυρίου (τινος)** ιερομονάχου καὶ Κωνσταντίνου ιερέως καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Δημητρίου καὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ καὶ Νικολάου ιερέως καὶ τῆς συμβίου καὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ Θεοδώρου τοῦ Γραμματικοῦ καὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ καὶ Ἰωάννου ιερέως καὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ καὶ Νικολάου τοῦ Σέρβου καὶ τῆς συμβίου καὶ Ἰωάννου Ραβαντινοῦ*⁴, ο αγιογράφος Γεώργιος Παπαδόπουλος και ο γιος του Δημήτριος αγιογράφησαν (=ιστόρησαν) -πιθανώς για δεύτερη φορά- τον έσωθεν ναό, το λεγόμενο Παρεκκλήσι, όταν επίσκοπος Λιτζάς και Καρπενησιού ήταν κάποιος με το όνομα Μακάριος. Αξιόλογη, όπως φαίνεται από την επιγραφή του 1518, ήταν και η συνεισφορά των κατοίκων του γειτονικού χωριού που αναφέρεται στην επιγραφή αυτή με το τότε όνομά του, *«χωρίον Πυρσοῦ»*.

4 Πάνου Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ έ. α., σελ. 8-9 και Ειρήνης ΠΙΠΕΡΙΓΚΟΥ-ΚΥΡΙΑΖΗ έ. α. σελ. 309.

Αξιοσημείωτη στην προαναφερόμενη επιγραφή της αγιογράφησης του Παρεκκλησίου είναι η απουσία μοναχών και ιερομονάχων πλην ενός, αλλά και η μνεία των ονομάτων πολλών ιερέων, οι οποίοι ως ιερείς προφανώς της περιοχής, λόγω έλλειψης μοναχών, ίσως και να επιτελούσαν διακονήματα στο μοναστήρι του Προυσού.

Νέος επίσης σταθμός στην Ιστορία της Μονής είναι το έτος 1754, όταν ο τότε ηγούμενος Πελάγιος⁵ από το γειτονικό προς το μοναστήρι χωριό της Αντράνοβας (Ασπρόπυργος ονομάζεται σήμερα), μετά από κάποια χρόνια που εμόνασε στο Άγιο Όρος (στα Καυσοκαλύβια συγκεκριμένα) ήλθε στον Προυσό και έκτισε ως ηγούμενος το σημερινό Καθολικό, τον εξωτερικό δηλαδή ναό που αγιογραφήθηκε στα 1785 με δική του χρηματική προσφορά, όπως αναγράφουν οι σχετικές επιγραφές.

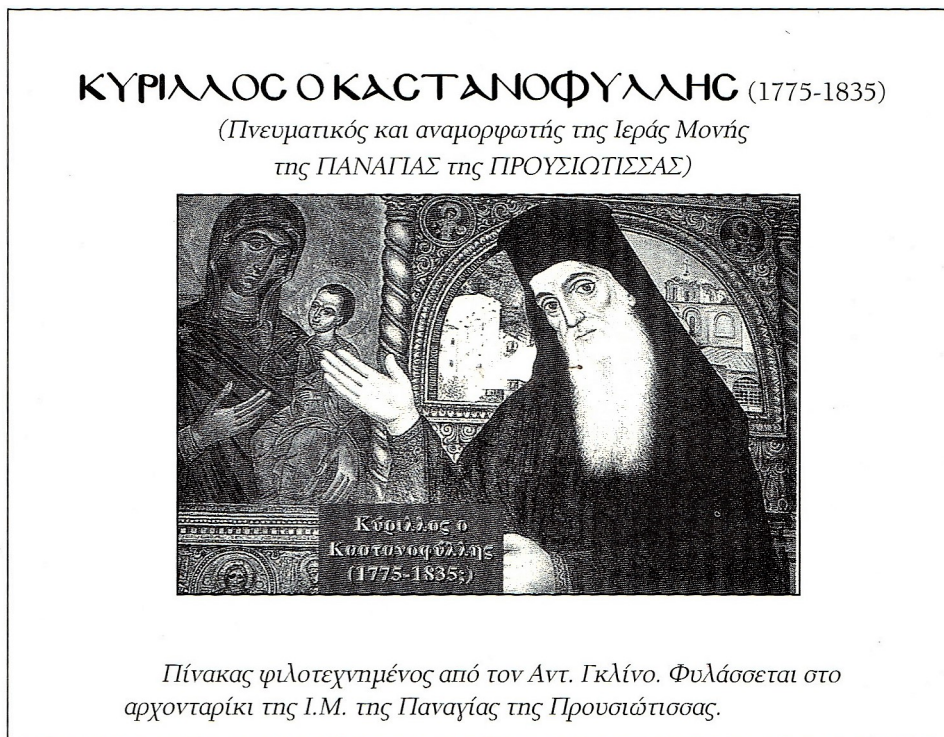
Τον ίδιο ίσως χρόνο, δηλαδή στα 1785, ή λίγο πριν (ένα ή δύο χρόνια) ήλθε στον Προυσό -κατά θεία Οικονομία με τη Χάρη και την πρόνοια της Ουράνιας Μητέρας όλων των χριστιανών- εκείνος που διαδραμάτισε τον πιο ουσιαστικό ρόλο για να διατηρηθεί, να προβληθεί, να γίνει ευρύτατα γνωστή, με αποτέλεσμα να αναδειχθεί και να μεγαλουργήσει, η Ιερά Μονή της Παναγίας της Προυσιώτισσας.

Αυτός είναι ο **ΚΥΡΙΛΛΟΣ ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ**⁶, γεννημένος στα 1775 στο γειτονικό -προς το μοναστήρι του Προυσού- μικρό και φτωχικό χωριό της Καστανιάς. Ο ορφανός από επίγειο πατέρα σε ηλικία δύο ετών ΚΥΡΙΛΛΟΣ, από το γένος των Αθανασιαδαίων (το

5 Βλ. Κων/νου Δ. ΒΑΣΤΑΚΗ, έ. α., σελ. 257α.

6 Εκτός των προαναφερομένων Βιβλίων για τον ΚΥΡΙΛΛΟ τον ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗ, Βλ. Ιωάν. Δ. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Φιλολόγου Λυκειάρχη-Ιστορικού, *ΚΥΡΙΛΛΟΣ Ο ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ (1775-1835)*. (Πνευματικός και αναμορφωτής της Ιεράς Μονής της ΠΑΝΑΓΙΑΣ της ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ, Ρουμελιώτικη Εστία (έκδοση του Π.Κ.Ρ) αριθ. φύλλου 43, Νοέμβριος- Δεκέμβριος 2001, σελ. 4-5).

ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗΣ είναι ψευδώνυμο)⁷, σε ηλικία 8-10 ετών ήλθε στον Προυσό για να γίνει μοναχός,



αφιερωμένος («ταμένος» όπως λέμε στη Ρούμελη) από τη χήρα μητέρα του και τα μεγαλύτερα αδέρφια του να υπηρετήσει "διὰ βίου" την Παναγία.

Εδώ, στο μοναστήρι του Προυσού, ανατράφηκε και «έλαβε τὰς ἀρχὰς τῆς μοναχικῆς ζωῆς», όπως ο ίδιος σημειώνει στο επιστολάριό του (31^{ος} χειρ. κώδικας), για να αναχωρήσει -στη συνέχεια- στα 1796 για το Άγιο Όρος, διψώντας για μόρφωση και την «κατὰ Χριστὸν παιδείαν».

Η πρόοδος και διάκριση του Κυρίλλου στο Άγιο Όρος υπήρξε μεγάλη, γιατί και τις γνώσεις του, θεολογικές και γενικές, διεύρυνε και πολλές και σημαντικές μορφές της Αγιορείτικης πολιτείας γνώρισε και συνδέθηκε μαζί τους, διαπρέποντας πάντοτε στην **οσιότητα**, την **πνευματικότητα** και την **ταπείνωσή του**⁸.

7 Βλ. σημ. αριθ. 6, όπου και δικαιολογείται η επιλογή του ψευδώνυμου.

8 "Ἐν μοναχοῖς ἀμόναχον καὶ ἐν πνευματικοῖς πατρῷσιν οἰκτρότατον", "ἀνάξιον τῆς ἱερᾶς κλήσεως", "τλήμονα", "οὐτιδανόν", "ἐλάχιστον ἐν ἱερομονάχοις", "πανάθλιον" κ.ά.

Στον ΚΥΡΙΛΛΟ λοιπόν τον ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗ (1775-1835;) οφείλει το μοναστήρι της Παναγίας της Προυσιώτισσας τη διατήρησή του, την αποφυγή της ερήμωσης και του αφανισμού, καθώς και την ανάδειξη, οργάνωση, προβολή, διάκριση και γενική αναγνώρισή του.

Είναι άξιο ιδιαίτερης προσοχής το γράμμα⁹ που του έστειλαν στις 23 Ιουνίου του 1813 ο επίσκοπος Λιτζάς και Αγράφων Δοσίθεος, οι πρόκριτοι της επαρχίας του Καρπενησιού και οι επιστήθιοι φίλοι του, Πέτρος Ιθακήσιος, Σχολάρχης της Σχολής του Καρπενησιού και Αναγνώστης Ιατρός ή Ιατρίδης, παρακαλώντας τον να έλθει από το Άγιο Όρος στον Προυσό, για να σώσει -κατά κυριολεξία- την Ιερά Μονή από βέβαιο αφανισμό.

«Επειδή ἡ Σεβασμία Μονή τοῦ Προυσοῦ, ἐν ᾗ ἀνετράφη καὶ τὰς ἀρχὰς ἔλαβες τῆς μοναχικῆς ζωῆς, εὐρίσκεται σήμερον ἐοτερημένη ὁδηγοῦ καὶ προστάτου καὶ διὰ τοῦτο κινδυνεύει τὰ ἔσχατα, ἡμεῖς συνδιασκεψάμενοι καὶ πρὸς οὐκ ὀλίγους ἀπιδόντες, ἐπ' οὐδένα ἄλλον ἐστηρίχθη ἡμῶν ἡ καρδιά, εἰ μὴ πρὸς τὴν σὴν ὁσιότητα, ἵνα οἰκτείρας τὴν νῦν οὔσαν οὐχὶ καλὴν κατάστασιν τῆς θρεψαμένης σε ταύτης Ἱερᾶς Μονῆς, ἅμα τῷ λαβεῖν τὸ ἡμέτερον ὁδοῦ ἀψάμενος ἔλθῃς ἐν τάχει, καὶ ἐλθὼν ἂν δὲν θέλῃς τὴν ἡγουμενίαν, ἵνα ᾗς μόνον καὶ μόνον κανὼν καὶ πρόσταγμα καὶ ἱκανὸν ὑπόδειγμα τῆς ἀπαιτουμένης καλῆς τῶν μοναχῶν πολιτείας...».

Ο Κύριλλος στην αρχή από το Άγιο Όρος τους απάντησε¹⁰ αρνητικά:

συνήθιζε να αποκαλεί τον εαυτό του ο Κύριλλος (31ος χειρ. Κώδικας Ιερᾶς Μονῆς Προυσου, όπου εμπεριέχονται αρκετές επιστολές του. Βλ. και Αρχιμ. Δοσιθέου ΠΡΟΥΣΙΩΤΟΥ Κύριλλος ο Καστανοφύλλης, Αθήνα 1965, σελ. 41-110).

9 31ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 29α-30β.

10 31ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 30β-32α.

«Λοιπόν γνωρίζων τὴν ἀναξιότητά μου παρακαλῶ ἔχετε με παρητημένον καὶ ἅς ἔχω συγγνώμην ὅπου δὲν εἶμαι ἱκανός νὰ πληρώσω τὴν αἵτησίν σας».

Νέες ὁμως πιέσεις ὅλων των προαναφερομένων και συναίσθηση πλέον εκ μέρους του Κυρίλλου ὅτι πρέπει να αντιπροσφέρει στο μοναστήρι του Προυσού ὅ,τι εἶχε και δεν εἶχε -και την ἴδια τη ζωή του ἀκόμη αν χρειαζόταν- ως ἐκφραση ευγνωμοσύνης προς την Παναγία την Προυσιώτισσα, στην οποία χρωστούσε τα πάντα, τον μετέπεισαν και ἦλθε στις αρχές του 1814 στον Προυσό, ὅπου και παρέμεινε μέχρι το τέλος του 1824 ἢ -το πιο πιθανό- τις αρχές του 1825, ὁπότε επανῆλθε στο Ἅγιο Ὅρος ὅπου «ἐν προσευχαῖς καὶ δακρύοις, διότι τὸν μοναχὸν ἀπώλεσεν καὶ μοναχοὺς οὐκ ἐποίησεν»¹¹ παρέδωσε την αγία του ψυχή στον Κύριό μας και αναδείχτηκε τίμιος και δόκιμος εργάτης του αμπελώνος του.

Τα δέκα αὐτά χρόνια (1814-1825), που ο Κύριλλος παρέμεινε στον Προυσό, στάθηκαν αρκετά να ὀρθοποδήσει το μοναστήρι της Παναγίας της Προυσιώτισσας και να γνωρίσει -ιδιαίτερα μετά την ἀπελευθέρωσή μας ἀπὸ τους Τούρκους- ἡμέρες δόξας και μεγαλείου, εκτός ἀπὸ μια περίοδο νέας οικονομικῆς κρίσης στα 1840-1850.

Κατὰ την πρώτη περίοδο της παραμονῆς του Κυρίλλου στο Ἅγιο Ὅρος (1796-1814), ο μέγας αὐτὸς πνευματικὸς ἄνδρας ευτύχησε να συνδεθῇ με σημαντικές μορφές και να συνάψει μαζί τους, ὅπως προαναφέραμε, στενές φιλικές -αδελφικές θα λέγαμε- σχέσεις.

Και πρώτα-πρώτα αναφερόμαστε στις φιλικές σχέσεις του Κυρίλλου με τον μετέπειτα Εθνομάρτυρα **Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε΄**. Η φιλία

11 42ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 918, υποσημείωση.

αυτή που δημιουργήθηκε¹², όταν ο σεπτός Ιεράρχης εξορίστηκε από τους Τούρκους στο Άγιο Όρος, επηρέασε -κατ' εξοχήν θετικά όπως θα δούμε στη συνέχεια- και την ανάδειξη του μοναστηριού του Προυσού, γιατί και πνευματικά το προήγαγε και σε καιρούς κρίσιμους ωφέλησε τον Εθνικό μας απελευθερωτικό αγώνα.

Το πρόσωπο όμως εκείνο στο οποίο ο Κύριλλος οφείλει «*έν πολλοῖς*» την πνευματική του συγκρότηση και ανάδειξη, και που τον επηρέασε άμεσα με τις πατρικές (γεροντικές κατά τη μοναστική ορολογία) συμβουλές του και νουθεσίες, αλλά και έμμεσα με τα πολλά και ποικίλα θεόπνευστα έργα του, είναι ο Άγιος **Νικόδημος ο Αγιορείτης**¹³. Σ' αυτόν υποτάχθηκε (έγινε υποτακτικός του) ο Κύριλλος για επτά ολόκληρα χρόνια από το 1796, όταν ήλθε στο Άγιο Όρος, διψώντας για πνευματική και ασκητική τελείωση, μέχρι του Ιουλίου του 1809, οπότε ο Άγιος Νικόδημος κατά γραπτή μαρτυρία του Κυρίλλου «*ἐπλήρωσε τὸ κοινὸν χρέος ἐτῶν ὧν ἐξήκοντα ἐν μηνί Ἰουλίῳ, τὴν ιδ' (14η), ἡμέραν δ' (Τετάρτην)*»¹⁴.

Κρίνουμε όμως σκόπιμο να αναφέρουμε τι γράφει ο ίδιος ο Κύριλλος για τον πνευματικό δεσμό που -με τη βοήθεια του Θεού και της Παναγίας - ευτύχησε να δημιουργήσει με τον μεγάλο αυτό ουρανοφάντορα, στύλο της Ορθοδοξίας και μύστη του Χριστού, τον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη.

«Ἐκ τῶν δέκα ἐννέα ἐτῶν, ὅπου κατὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος ἡσύχαζον, ἐπτά ἐξ αὐτῶν διῆλθον ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τοῦ αἰδίδιμου τούτου ἀνδρὸς (του

12 Δείγματα της φιλίας του Κυρίλλου του ΚΑΣΤΑΝΟΦΥΛΛΗ με τον εθνομάρτυρα Πατριάρχη ΓΡΗΓΟΡΙΟ τον Ε' είναι και δύο βιβλία της μοναστηριακής βιβλιοθήκης του Προυσού με αριθ. 57 και 59, στα οποία αναγράφεται η ακόλουθη ενθύμηση: "*Δώρα του Παναγιωτάτου κυρίου Γρηγορίου 1811 Ιανουαρίου α' Κύριλλος*"

13 42ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 928, 31ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 38α και σελ. 23β.

14 42ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 928, υποσημείωση.

Νικοδήμου του Αγιορείτου, του εκ της νήσου της Ναξίας) καλλιγραφία χρώμενος, ὅθεν καὶ τῶν αὐτοῦ πονημάτων τὰ πλείονα ἰδίαις χερσὶν καλλιέγραφα. Ἀποβιώσαντος δὲ ἐκείνου καὶ ἀπορφανισθέντος ἐμοῦ τοιούτου πατρός καὶ διδασκάλου προσεκλήθην αὖθις παρὰ τῶν ἡμετέρων παλαιῶν συναδελφῶν καὶ τῶν τοῦ Βιλαετίου προῖσταμένων παροικῆσαι τῇ Μονῇ ταύτῃ...».

Εκτός του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτη, ο Κύριλλος συνδέθηκε και με άλλες σημαντικές μορφές¹⁵ της Αγιορείτικης μοναστικής Πολιτείας κατά τις αρχές του ΙΘ' αιώνα, τους οποίους αργότερα, σε στιγμές διωγμῶν και απόγνωσης, στον Προυσό, (ὅταν τον κατηγορούσαν και τον καταδίωκαν κληρικοί και λαϊκοί, «κινοῦντες πάντα λίθον συκοφαντίας ἐναντίον του, διότι ἐμίσησαν παιδείαν καὶ ἐξέβαλον τοὺς λόγους του εἰς τοῦπίσω, ὥστε πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακὸν»¹⁶) τους χαρακτηρίζει «ὡς ἄλλους Χρυσοστόμους καὶ Βασιλείους».

Από όλους τους προαναφερόμενους -προφανώς- παρακινημένος ο Κύριλλος συνέθεσε την Ιερά Διήγηση και το μεγαλύτερο μέρος της ασματικής ακολουθίας και του Παρακλητικού κανόνα της Παναγίας της Προυσιώτισσας, φροντίζοντας μάλιστα να συμπεριλάβει απόψεις, συστάσεις, αλλά και επιγράμματα, τα οποία -ύστερα από υποδείξεις, παρακλήσεις καλύτερα, δικές του- εξέφρασαν ή συνέθεσαν κάποιοι επώνυμοι και διαπρεπείς άνδρες της Αγιορείτικης Πολιτείας κατά τις αρχές του ΙΘ' αιώνα.

Κορυφαία όμως, πρωταρχικής σημασίας, ενέργεια του Κυρίλλου, χάρη στην οποία τα θαύματα της Παναγίας της Προυσιώτισσας έγιναν γνωστά στη Ρούμελη και ευρύτερα σε πολλές περιοχές της ελληνικής

15 3ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ. Προυσού, σελ. 4-5 και 31ος χειρ. Κώδικας του ίδιου μοναστηριού, σελ. 76α-76β. Βλ. και Ι. Δ. ΥΦΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, φοιτητού (1966) της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αι εκκλησίαι.... σελ. 51-52.

16 31ος χειρ. Κώδικας Ι.Μ.Προυσού, σελ. 76α. Βλ. και σημείωση με αριθ. 15.

Επικράτειας, ήταν η έντυπη έκδοση, στα 1815, στην Τεργέστη της Ιεράς Διηγήσεως με ιστορικά στοιχεία για την -κατά θαυματουργικό τρόπο- έλευση της Εικόνας στον Προυσό, αλλά και με την ακολουθία, τον παρακλητικό κανόνα και τα μέχρι τότε θαύματα της ιερής Εικόνας. Για να προσδοθεί μάλιστα στο εγχείρημα αυτό του Κυρίλλου μεγαλύτερη αίγλη, αυτός φρόντισε να του δοθεί έγγραφη έγκριση και σύσταση για την αναγκαιότητα της έκδοσης «τύποις» της Ιεράς Διηγήσεως από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε'. Έτσι και η φήμη του μοναστηριού του Προυσού μεγάλωσε με την κυκλοφορία και διάδοση της Ιεράς Διηγήσεως, αλλά και το θρησκευτικό αίσθημα κληρικών και λαϊκών τονώθηκε και ενισχύθηκε, χάρη στο ψυχοφελές αυτό βιβλίο.



Στο κτίριο αυτό, που χτίστηκε πριν από το 1815, στεγάστηκε στα 1820 η ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ. Στη Σχολή αυτή μαθήτευσε και ο Αναστάσιος Αγαθειδής που ήταν δάσκαλος (στο Λονδίνο) του ΧΑΡΙΛΑΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ, πρωθυπουργού της χώρας μας και πατέρα του

Λίγο αργότερα, στα 1817, ο Κύριλλος ο Καστανοφύλλης με άλλα σπουδαία εγχειρήματά του επαυξάνει το γόητρο του μοναστηριού της Παναγίας της Προυσιώτισσας και το αναδεικνύει σε σπουδαίο

θρησκευτικό και πνευματικό κέντρο για όλη τη Δυτική Στερεά Ελλάδα. Συγκεκριμένα: 1) Ιδρύει στο μοναστήρι του Προυσού σπουδαία Βιβλιοθήκη¹⁷ προσφέροντας - ή καλύτερα αφιερώνοντας - όλα τα βιβλία του, 250 πάνω-κάτω, τα οποία έφερε μαζί του, όταν ήλθε - στις αρχές του 1814- στον Προυσό από το Άγιο Όρος. 2) Οργάνωσε τη μοναστική ζωή σύμφωνα με τους Αγιορείτικούς κανόνες και τα εκεί συνηθιζόμενα, δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την "κατὰ τάξιν" τέλεση των ιερών ακολουθιών και για την έντονη πνευματική και ασκητική ζωή των ομοσχημών του, αλλά και την κατά Χριστόν ζωή των λαϊκών της περιοχής. 3) Ίδρυσε στα 1820 στο μοναστήρι του Προυσού Σχολή των Ελληνικών Γραμμάτων¹⁸ για να μαθαίνουν, όσα παιδιά ήθελαν, γράμματα, οπότε «θα άνοιγαν τα μάτια της ψυχής» κατά τον Κοσμά τον Αιτωλό, τον Πατροκοσμά, και θα αποφευγόταν ο εκβαρβαρισμός της περιοχής (Δυτ. Στερεάς Ελλάδος) και η περαιτέρω εξαθλίωσή της.

Πρέπει επίσης να σημειώσουμε ότι για τη Σχολή αυτή ο κατά πάσα πιθανότητα φιλικός (μέλος της Φιλικής Εταιρείας) από το 1815 Κύριλλος πήγε και πάλι στην Κωνσταντινούπολη για να προκαλέσει από το φίλο του Πατριάρχη Γρηγόριο τον Ε' την έκδοση πατριαρχικού σιγιλίου για έγκριση της ίδρυσης Σχολής στο μοναστήρι του Προυσού. Στη Σχολή αυτή μαθήτευσαν αρκετοί μαθητές, αφού το μοναστήρι τους παρείχε στέγη και τροφή δωρεάν (ανάλογα με τον τόπο καταγωγής τους) ή με ελάχιστη συνεισφορά. Ανάμεσα σ' αυτούς συγκαταλέγεται και ο μετέπειτα διακριθείς στο Λονδίνο ελληνιστής καθηγητής Αναστάσιος

17 Λεπτομερής κατάλογος των 250 περίπου βιβλίων που αφιέρωσε ο Κύριλλος στα 1817 στο μοναστήρι της ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑΣ υπάρχει στον 42ο χειρ. Κώδικα, σελ. 847 κ.ε.

18 Για τη Σχολή των Ελληνικών γραμμάτων του Προυσού, Βλ. Δοσιθέου Προυσιώτου, *Κύριλλος ο Καστανοφύλλης*, σελ. 32-34,1. Δ. Υφαντόπουλου, *Η εν Προυσώ Σχολή των Ελληνικών Γραμμάτων*, εφημ. Τα Νέα της Ρούμελης, Οκτώβριος 1969 και Ειρήνης Πιπερίγκου-Κυριαζή, ε.α., σελ. 219-232.

Αγαθείδης (Καπέρδας ήταν το επώνυμό του), ο δάσκαλος του Χαρίλαου Τρικούπη και της αδελφής του Σοφίας¹⁹.

Ο ρόλος που διαδραμάτισε ο Κύριλλος ο Καστανοφύλλης στην προβολή, ανάδειξη και αναγνώριση του μοναστηριού του Προυσού- με αποτέλεσμα να αναγνωρισθεί και η Παναγία η Προυσιώτισσα ως «*Αρχόντισσα-Κυρά*» της Ρούμελης- φαίνεται -εκτός των άλλων- και από τις δωρεές-ομολογίες κτημάτων και ακινήτων προς το μοναστήρι του Προυσού, για ψυχική ωφέλεια και των ίδιων των δωρητών - αφιερωτών, αλλά και «*τῶν γονέων, ἀδελφῶν καὶ τέκνων*» τους. Οι ομολογίες αυτές, όπως καταγράφονται στον 42ο χειρόγραφο κώδικα, τον γνωστό ως Κτηματολόγιο της Μονής²⁰ -με πρώτη αναφορά χρονολογίας το 1748- στα χρόνια που ο Κύριλλος βρισκόταν στον Προυσό (1814-1825 αρχές) και ρύθμιζε όλα όσα σχετίζονταν με τη λειτουργία της Ιεράς Μονής, γνώρισαν μεγάλη αύξηση, επιβεβαιώνοντας την πνευματική ακτινοβολία του μοναστηριού του Προυσού σε όλη τη Δυτική Στερεά Ελλάδα.

Σημαντική όμως ήταν η προσφορά του μοναστηριού της Παναγίας της Προυσιώτισσας και στον απελευθερωτικό αγώνα του Έθνους μας στα 1821. Με επικεφαλής τον Κύριλλο τον Καστανοφύλλη, ηγούμενο πλέον στα 1821, το μοναστήρι αυτό γίνεται κέντρο πολιτικής οργάνωσης²¹, επιδεικνύοντας ενδιαφέρον και για τα προβλήματα της περιοχής (τοπικά

19 Λάμπρου Καρασμάνη, *Ιστορικοί Ευρυτανικοί σελίδες*, Λαμία 1931, σελ.30, όπου εμπεριέχεται και επιστολή του Σπ. Τρικούπη, πατέρα του Χαρίλαου Τρικούπη και της Σοφίας με αποδέκτη τον Αναστάσιο Αγαθείδη.

20 Τον Ιούνιο του 1970 από τους Γεώργιο Κόλια και Παν. Χριστόπουλο από το Παν/μιο Αθηνών (τμήμα εκδόσεων) εκδόθηκε το *Κτηματολόγιο της Μονής Προυσού Ευρυτανίας* ως ανάτυπο από το Β' τόμο της Επετηρίδος Επιστημονικών ερευνών.

21 Ι. Δ. Υφαντόπουλου, *Η Ιερά Μονή Προυσού κατά την περίοδο 1801-1825, στον τόμο: Η Ευρυτανία κατά τους επαναστατικούς και μετεπαναστατικούς χρόνους (170 χρόνια από το θάνατο του Μάρκου Μπότσαρη)*", έκδοση του Ελληνικού Κέντρου Πολιτικών Ερευνών του Παντείου Πανεπιστημίου, Αθήνα 1995, σελ. 131-143.

προβλήματα), αλλά και για όσα απασχολούν όλο το Βιλαέτι, (επαρχίες Καρπενησιού κυρίως, αλλά και Αγράφων).

Στην προβολή και ανάδειξη της Παναγίας της Προυσιώτισσας ως «*Αρχόντισσας-Κυράς*» της Ρούμελης συνετέλεσε τα μέγιστα η καταφυγή στο μοναστήρι του Προυσού του Στρατάρχη της Ρούμελης Γεωργίου Καραϊσκάκη για θεραπεία και ανάρρωση, τον Αύγουστο του 1823. Πρέπει να σημειωθεί ότι ο ίδιος ο Καραϊσκάκης πίστευε και διακήρυττε ότι τη θεραπεία του τη χρωστούσε στην Παναγία την Προυσιώτισσα, τη θαυματουργή Εικόνα της οποίας επιchrύσωσε και επαργύρωσε -ως έκφραση ευγνωμοσύνης- την επόμενη χρονιά, δηλαδή στα 1824, στο Μεσολόγγι²² με δικά του χρήματα.

Ενδεικτικά είναι τα λόγια του Γεωργίου Καραϊσκάκη για την Παναγία την Προυσιώτισσα: «*Κι εσύ, Κυρά μου Παναγιά, γυναίκα δεν ήσουν, ελόγου σου, τα θέλεις τα ταξίματά σου και τα μπιχλιμπίδια σου (στολίδια) για να με κάνεις καλά. Χαλάλι σου!*». -

Στο πρόσωπο όμως του Γεωργίου Καραϊσκάκη αποδίδεται και άλλο θαύμα της Παναγίας της Προυσιώτισσας. Συγκεκριμένα, όταν έγινε η μάχη στο Κεφαλόβρυσο του Καρπενησιού, στις 9 Αυγούστου 1823, όπου έπεσε ηρωικά ο Μάρκος Μπότσαρης²³, ο Καραϊσκάκης βρισκόταν άρρωστος και ανήμπορος στο μοναστήρι του Προυσού. Εδώ, στο νάρθηκα της εκκλησίας, ήρθε και προσκύνησε το νεκρό του Μάρκου Μπότσαρη, όταν οι Σουλιώτες που τον μετέφεραν στο Μεσολόγγι για ταφή στάθμευσαν για λίγο στη Μονή να ξεκουραστούν. Τρισάγιο στο

22 Στο αργυρό και χρυσό κάλυμμα της θαυματουργού Εικόνας της Παναγίας της Προυσιώτισσας, στο γνωστό ως "πουκάμισο" της Παναγίας υπάρχει η ακόλουθη επιγραφή: "ΔΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΟΥ ΓΕΝΑΙΟΤΑΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΧΕΙΡΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΝΙΚΑ 1824".

23 Βλ. στον τόμο Η Ευρυτανία κατά τους επαναστατικούς και μετεπαναστατικούς χρόνους, έκδοση του Ε.Κ.Π.Ε. του Παντείου Παν/μιου, Αθήνα 1995, στην εισήγηση του Π. Κ. Βλάχου: "Ο Μάρκος Μπότσαρης εις την Ιστορίαν και την Ποίησιν", σελ.39.

νεκρό του Μάρκου έψαλε ο Κύριλλος ο Καστανοφύλλης και αμέσως μετά ο Καραϊσκάκης είπε τούτα τα λόγια, ζητώντας -προφανώς- τη βοήθεια της Παναγίας της Προυσιώτισσας για την εκπλήρωσή τους, όπως και έγινε αργότερα, στις 22 και 23 Απριλίου του 1827 στη μάχη του Φαλήρου:

«Μακάρι, αδελφέ Μάρκο, από τέτοιο θάνατο να πάενα και εγώ».

Μεγάλη επίσης ήταν η συνεισφορά του μοναστηριού του Προυσού στην οχύρωση της **Αποκλείστρας** της Καστανιάς²⁴, στα 1824, αφού αυτό είχε αναλάβει τη διατροφή των έγκλειστων στην Αποκλείστρα Μεσολογγιτών και άλλων κατοίκων από όλη τη Δυτική Στερεά Ελλάδα, οι οποίοι στα 1825 ξεπέρασαν τις δεκαπέντε χιλιάδες ψυχές. Στην Αποκλείστρα -για λόγους ασφάλειας- μεταφέρθηκε και η Εικόνα της Παναγίας της Προυσιώτισσας και για κάποιο διάστημα, στα 1825 και 1826, παρέμεινε εδώ, στο ερειπωμένο σήμερα εκκλησάκι της Αγ. Παρασκευής. Έτσι πολλές χιλιάδες Ρουμελιωτών εκείνης της εποχής, που κατέφυγαν στην Αποκλείστρα με τις οικογένειές τους για ασφάλεια, βρέθηκαν άμεσα κοντά στη Θαυματουργή Εικόνα και ζήτησαν τη βοήθειά της για να σωθούν σε μια τόσο μεγάλη δοκιμασία και επικίνδυνη στιγμή της ζωής τους.

Χάρη, λοιπόν, σε όλα αυτά που προαναφέρθηκαν και για όλους αυτούς τους λόγους δικαιολογημένα η Παναγία η Προυσιώτισσα αναγνωρίζεται ως **«Αρχόντισσα-Κυρά της Ρούμελης»**.

Θα ήταν όμως παράλειψή μας αν δεν αναφέραμε επιγραμματικά ότι και οι απόδημοι Ρουμελιώτες στην Πόλη και τη Βλαχιά στην αρχή, στην Αμερική, Η.Π.Α κυρίως, Αργεντινή, Παναμά, Μεξικό και Καναδά, αλλά και στη μακρινή Αυστραλία και τη Γερμανία αργότερα, όλοι αυτοί οι

²⁴ Για την Αποκλείστρα της Καστανιάς βλ. Αιτωλοακαρνανική και Ευρυτανική Εγκυκλοπαίδεια, τομ 2ος, Αθήνα (χωρίς έτος έκδοσης) σελ. 459α - 463α. Βλ. και σημείωση με αριθ. 21.

απόδημοι Ρουμελιώτες στην Παναγία την ΠΡΟΥΣΙΩΤΙΣΣΑ εναπέθεσαν τις ελπίδες τους για προκοπή και επιστροφή στην Πατρίδα.

Δικαιολογημένα, λοιπόν, κάθε Ρουμελιώτης με δακρύβρεχτα μάτια έρχεται προσκυνητής στη Χάρη της και θεωρώντας την ως Ουράνια Μητέρα του, καύχημα και στολίδι της Ρούμελης, από τα βάθη της ψυχής του αναφωνεί μαζί με τον υμνωδό:

*«Πρὸς τίνα καταφύγω ἄλλην Ἀγνή;
ποῦ προσδράμω λοιπὸν καὶ σωθήσομαι;
ποῦ πορευθῶ;
ποῖαν δὲ ἐφεύρω καταφυγὴν;
ποῖαν θερμὴν ἀντίληψιν;
ποῖαν ἐν ταῖς θλίψεσι βοηθόν;
Εἰς σὲ μόνην ἐλπίζω,
εἰς σὲ μόνην καυχῶμαι,
καὶ ἐπὶ σὲ θαρρῶν κατέφυγον».*